

**KLIMA- OG
FORURENSNINGS-
DIREKTORATET**

Rammer for overvåking i regi av vannforskriften

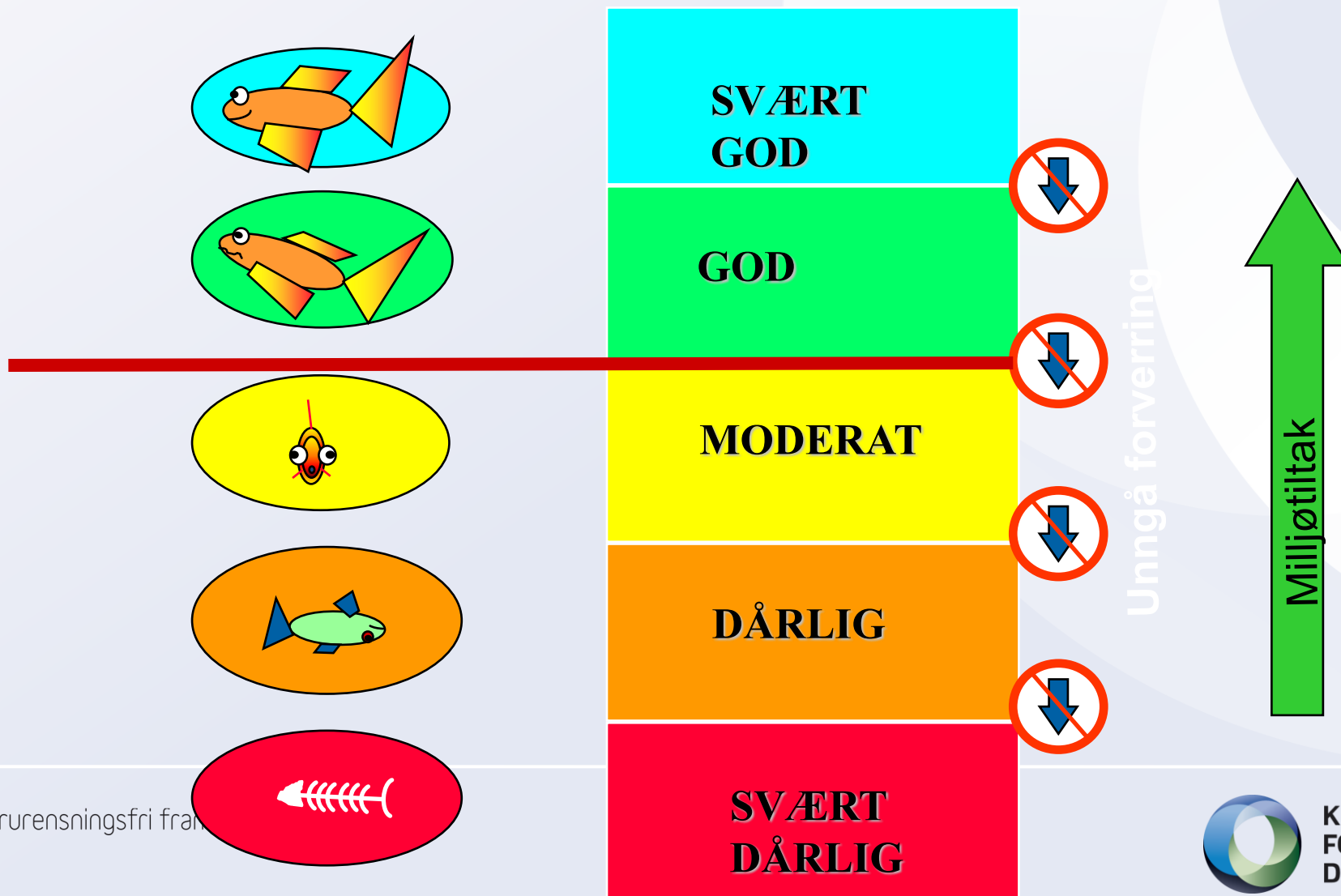

Jon Lasse Bratli

Klima- og forurensningsdirektoratet

Miljøringen 22. november 2012

Målstyring etter kjemisk og økologisk kvalitet – ”økosystembasert forvaltning”

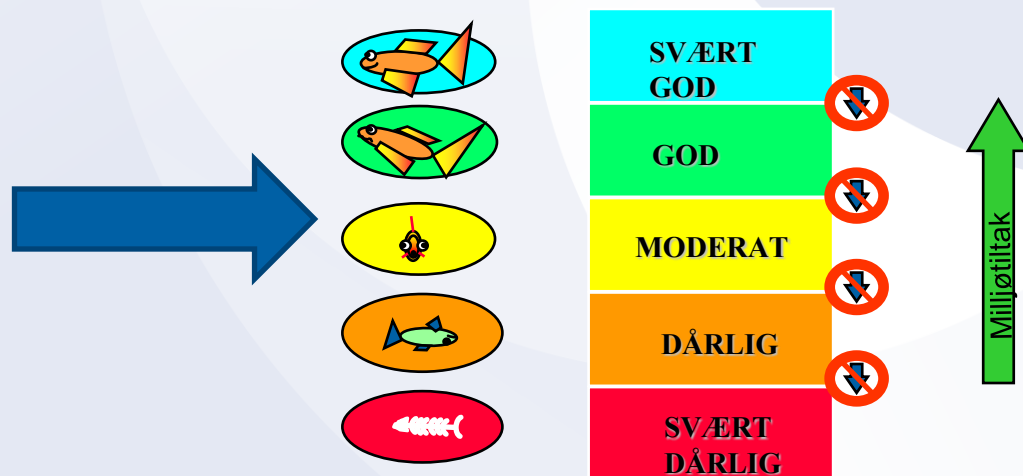

Forurensningsfri fram

KLIMA- OG
FORURENSNINGS-
DIREKTORATET

Dreining fra utslippsbasert til økosystembasert forvaltning krever mer kunnskap om vannforekomstene

Forurensningsfri framtid

Foto: Marianne Gjorv

KLIMA- OG
FORURENSNINGS-
DIREKTORATET

Mer overvåkning !

- **Vannforskriften stiller tydelige krav til overvåkingsopplegg**
  - Hva skal overvåkes - kvalitetselementer
  - Hvor ofte – minste prøvetakingsfrekvens
  - Hvor lenge
  - Omfang - hvor mange lokaliteter
  - Sammenliknbar overvåkingsmetodikk – interkalibrering
- **Definerer tre ulike typer overvåking**

Hva sier vannforskriften om overvåking?

- **Kravene gitt i vannforskriftens § 18 (fra lovdata):**

§ 18. (overvåkningsprogram)

Det skal innen utgangen av 2013 foreligge tilstrekkelige regionale programmer som gir en helhetlig overvåkning av tilstanden i vannforekomstene.

Programmene skal omfatte relevante økologiske, kjemiske, kvantitative og fysiske parametere i vannforekomstene, i samsvar med vedlegg II og V.

For områder avsatt til uttak av drikkevann og vernede naturtyper og arter som inngår i register for beskyttede områder etter § 16, kreves overvåkning basert på grunnlaget for beskyttelse.

*endret 24.okt.12

Tre typer overvåkning – formål

Basisovervåkning

- Referansetilstand - Naturtilstand
- Langsiktige naturlige endringer
- Omfattende menneskeskapte påvirkninger

Tiltaksovervåkning

Overvåke vannforekomster der tiltak blir planlagt eller er gjennomført

Problemkartlegging

Overvåking/undersøking for å avklare årsak og omfang av et miljøproblem

Overvåking, hva er nytt?

Basisovervåking

”Tradisjonell overvåking”

Tiltaksovervåking

Påleggsundersøkingar (forurensningsloven vassdragsreg.lov,) - frivillighet

Problemkartlegging

Overvåking/undersøking av akutt forurensing, eller der vi observerer effekter men ikke kjenner kilder/årsak

**Karakterisering
Basisovervåking**

**Problem-
kartlegging**

Vanntilstand

Rulleres
hvert
6. år

**Forvaltnings-
planer med
tiltak**

**Tiltaks-
overvåking**

**Tiltaksgjennom-
føring**

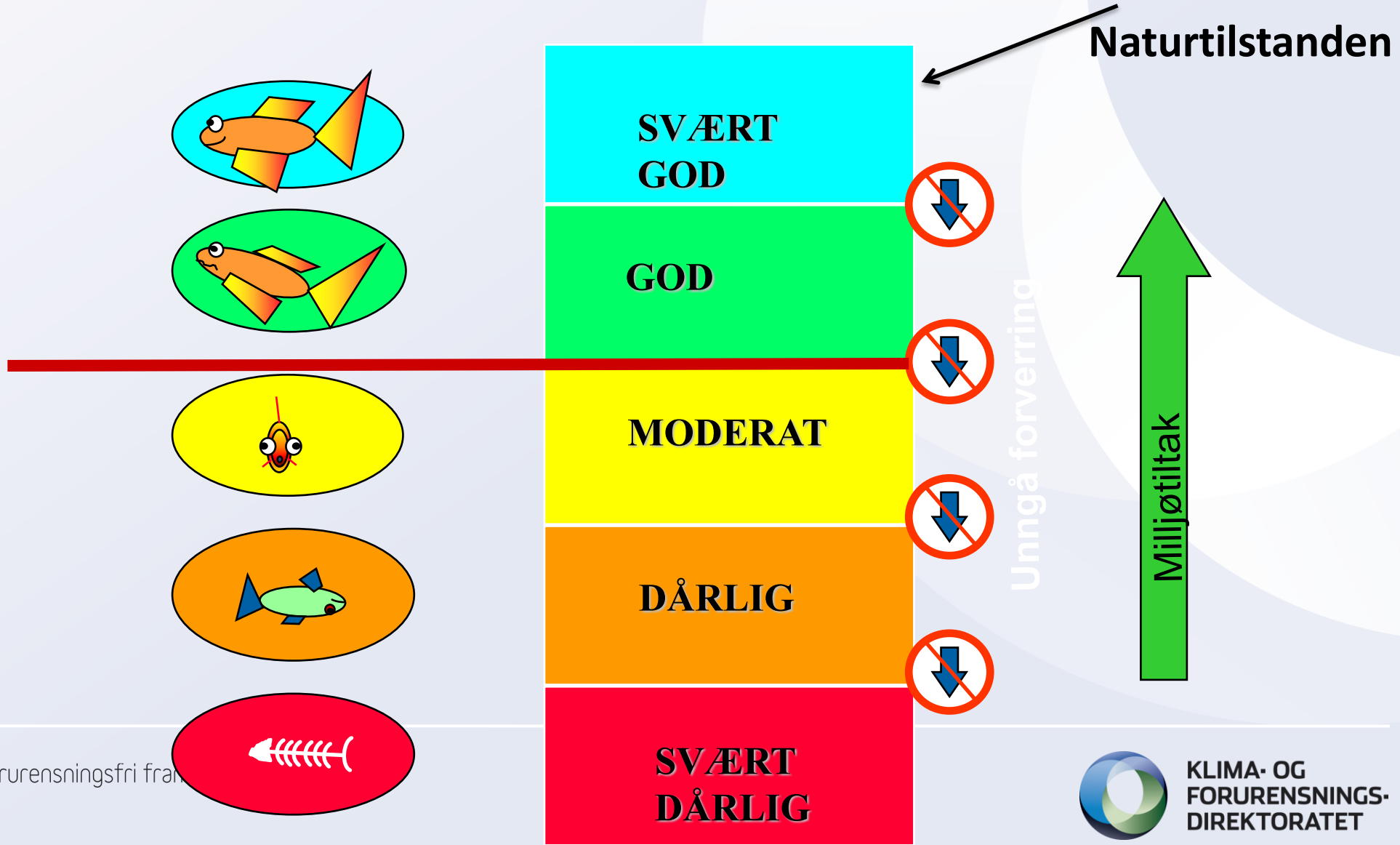

Overvåkning - Naturtilstand

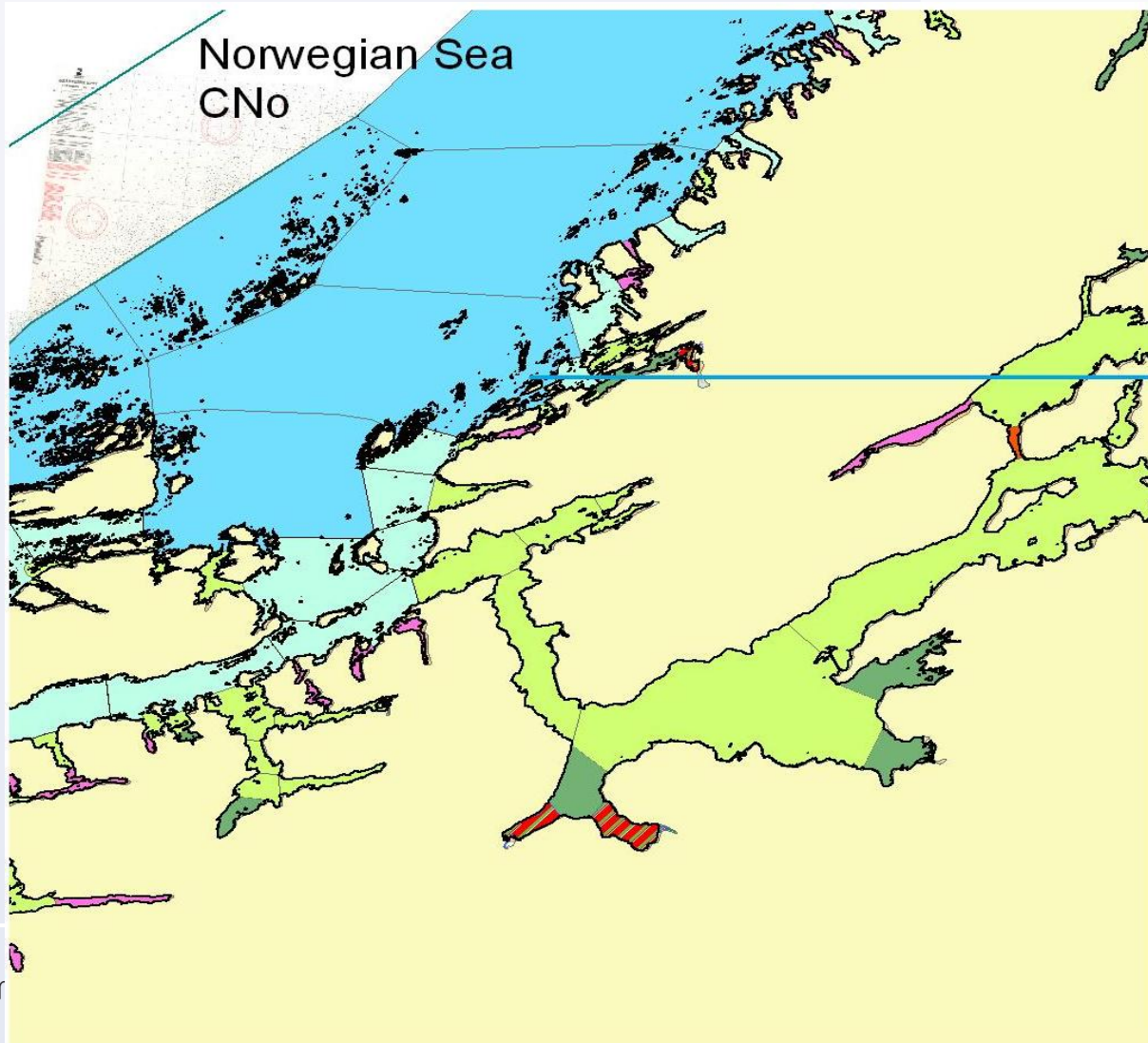
- **Overvåking av naturtilstand → overvåkning av lokaliteter med ingen eller minimal menneskelig påvirkning**
- **Mange land har problem med å finne uberørte lokaliteter**
- **Norge har problem med å finne data frå uberørte lokaliteter**
- **Gode referansedata er helt nødvendig for at systematikken i vannforskriften skal fungere!**
- **Hvorfor ?**

Fordi miljømålet defineres som en gitt avstand fra naturtilstanden – og naturtilstanden varierer med vanntypen

Forurensningsfri fra

Vanntyper

Water Types

Vanntyper Feb-2009

- 1 - Open exposed Coast
- 2 - Moderate exposed coast/fjord
- 3 - Sheltered coast/fjord
- 4 - Fresh Water influenced coast/fjord
- 5 - Strongly FW influenced fjord
- 6 - Oxygen depleted fjord
- 7 - Narrow Straiths
- 8 - Special Water Bodies

9 4,5 0 9 Kilometers

For

Økologisk klassifisering

Tilstand	
Svært god	Miljømål tilfredsstilt
God	
Moderat	Tiltak nødvendig
Dårlig	
Svært dårlig	

	Kyst	Innsjø	Elv
Planteplankton	X	X	
Vannplanter og påvekstalger		X	X
Makroalger og angiospermer	X		
Bunndyr	X	X	X
Fisk		X	X

Hvorfor biologi?

- ”Barometer” for miljøtilstand:
  - hvordan reagerer planter og dyr i innsjøer og elver på menneskeskapt belastning?
- Helhetlig informasjon om påvirkning over tid
- Kan velge den/de indikatorene som sier mest
- Mindre variabelt enn vannkjemien
- Koblet til både vannkvalitet og fysiske inngrep
- Kobling til brukerinteresser:
  - fiske, badevannskvalitet, jordbruksvanning, drikkevannskvalitet (algetoksiner), etc

Forurensningsfri framtid

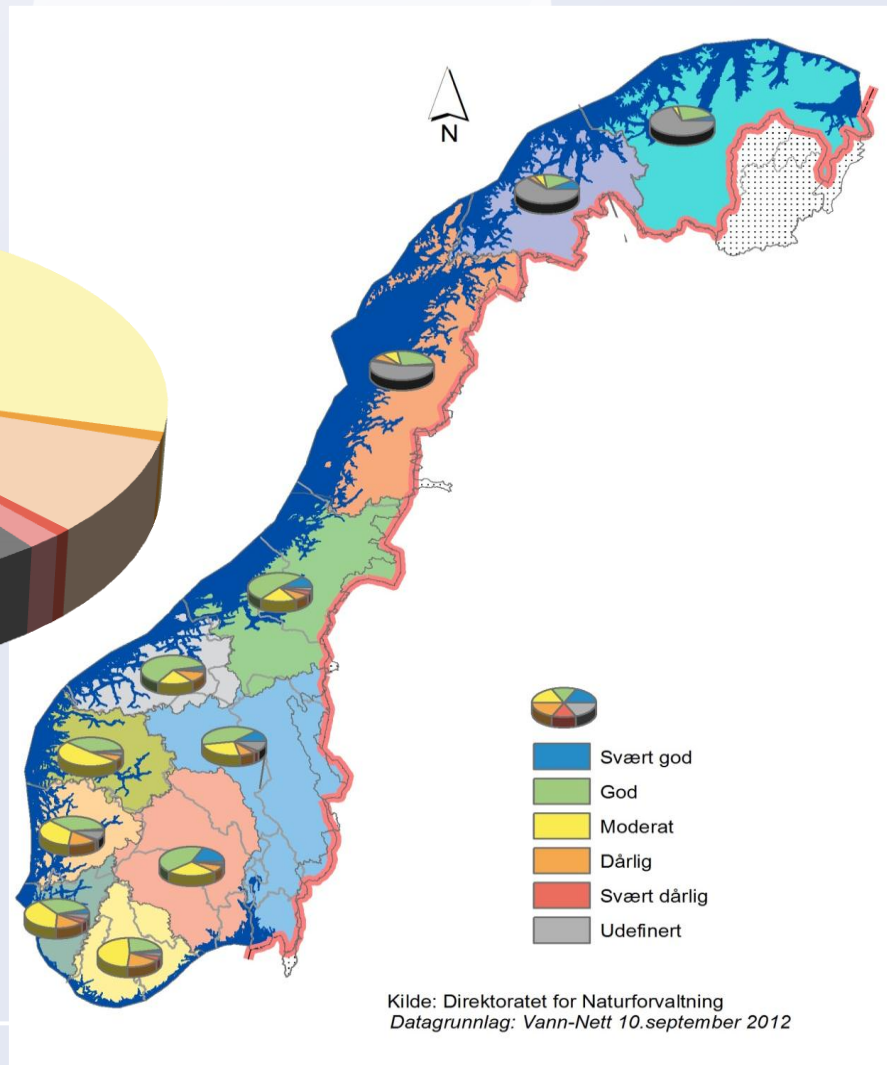
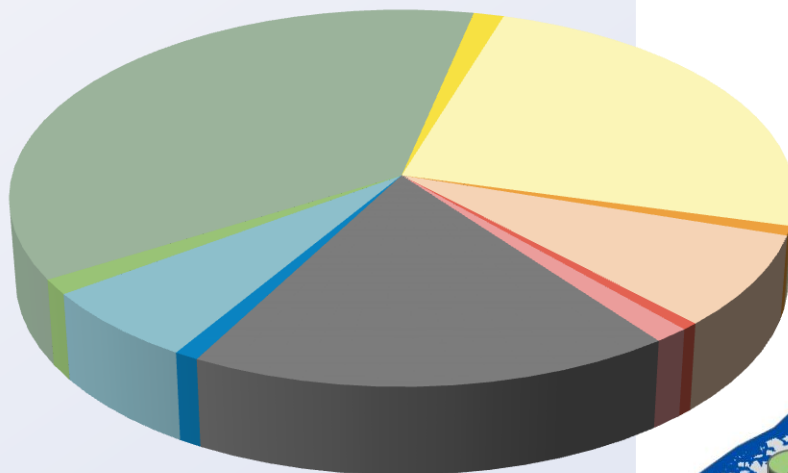

Foreløpig miljøtilstandsvurdering

- Svært god (overvåkingsdata)
- Svært god (faglig vurdering)*
- God (overvåkingsdata)
- God (faglig vurdering)*
- Moderat (overvåkingsdata)
- Moderat (faglig vurdering)*
- Dårlig (overvåkingsdata)
- Dårlig (faglig vurdering)*
- Svært dårlig (overvåkingsdata)
- Svært dårlig (faglig vurdering)*
- Ikke vurdert

*Faglig vurdering på bakgrunn av analyse av kjente påvirkninger og uten eller utilstrekkelig mengde overvåkingsdata.

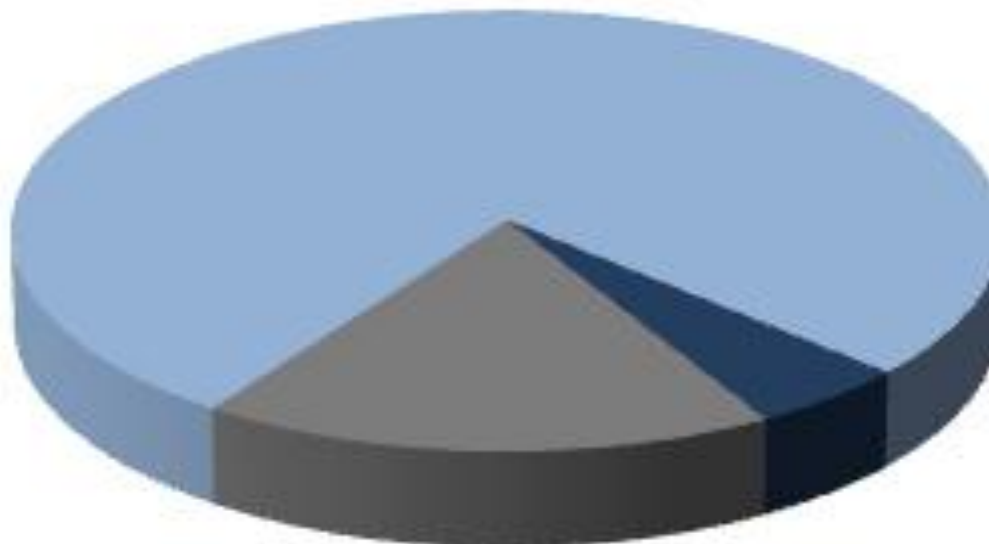
Kilde: www.vann-nett.no, 24.oktober 2012

Hovedutfordring: kunnskapsgrunnlag

Kunnskapsgrunnlag (miljøtilstandsvurdering)

- Ikke vurdert
- Faglig vurdering*
- Overvåkingsdata

* Faglig vurdering på bakgrunn av analyse av kjente påvirkninger og uten eller utilstrekkelig mengde overvåkingsdata.

Kilde: www.vann-nett.no, 24.oktober 2012

Basisovervåking – hva gjør vi ?

- **Gjennomføring av basisovervåking innsjø: 12 innsjøer i 2009 (5 referanse) og 12 nye innsjøer i 2010, 2011 og 2012. Oppstart kystovervåking Trøndelag 2011.**
- **Evaluering av Klifs overvåking og nye programmer tilpasset til vannforskriften**
- **St.prp. 75: Opptrapping av budsjett fram mot 2012/2014 - ”55-65 mill. kroner ut over dagens nivå” (kun for basisovervåking).**
- **Foreslår «store satsinger» 2014 og opptrappingsplan**
- **Vi arbeider med å etablere et fast overvåkingsnettverk i løpet av neste år**

Tiltaksorientert overvåking/problemkartlegging

- **Omfang avhengig av tilstand**
- **Gå rett på mest sensitivt kvalitetselement**
- **Skal i utgangspunktet omfatte alle VF som ikke oppfyller miljømålet**
- **Tidsavgrenset – til miljømål er oppnådd**

Tiltaksorientert overvåking: Hva skal vi måle og hvor ?

- Regulære utslipp: det som slippes ut
- Gamle synder: det vi tror vi kan finne av pri.stoffer og andre miljøgifter

Table 1 Monitoring matrices for the priority substances and certain other pollutants listed by the EQS Directive

The substances in red are those suggested by Directive 2008/105/EC for sediment and biota trend monitoring. The values of the log K_{ow} are taken from the Chemical Monitoring Guidance n.19. The values of BCF are taken from the datasets of the priority substances in the public section of the CIRCA forum (http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/-priority_substances/supporting_background/substance_sheets&vm=detailed&sb=Title).

P = preferred matrix, O = optional matrix., N = not recommended, n.a. = not applicable

Priority Substance	BCF	Log K_{ow}	Water	Sediment/SPM	Biota
Alachlor	50	3.0	P	O	N
Anthracene	162-1440	4.5	O	O	O
Atrazine	7,7-12	2.5	P	N	N
Benzene	13	2.1	P	N	N
Brominated diphenyl ethers ^a	14350-1363000	6.6	N	P	P
Cadmium and its compounds	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
C10-13-chloroalkanes	1173-40900	4.4-8.7	N	P	P
Chlorfenvinphos	27-460	3.8	O	O	O
Chlorpyrifos (-ethyl, -methyl)	1374	4.9	O	O	O
1,2-Dichloroethane	2-<10	1.5	P	N	N
Dichloromethane	6,4-40	1.3	P	N	N
Di(2-ethylhexyl)phthalate (DEHP)	737-2700	7.5	N	O	O
Diuron	2	2.7	P	N	N
Endosulfan	10-11583	3.8	O	O	O
Fluoranthene	1700-10000	5.2	N	P	P
Hexachlorobenzene	2040-230000	5.7	N	P	P
Hexachlorobutadiene	1,4-29000	4.9	O	O	P
Hexachlorocyclohexane ^b	220-1300	3.7-4.1	O	O	P
Isoproturon	2,6-3,6	2.5	P	N	N
Lead and its compounds	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Mercury and compounds ^c	n.a.	n.a.	N	O	P
Naphthalene	2,3-1158	3.3	O	O	O
Nickel	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Nonylphenols ^d	1280-3000	5.5	P	P	O
Octylphenol ^d	471-6000	5.3	P	P	O
Pentachlorobenzene	1100-260000	5.2	N	P	O
Pentachlorophenol	34-3820	5.0	O	O	O
Polyaromatic Hydrocarbons ^e	9-22000	5.8-6.7	N	P	P
Simazine	1	2.2	P	N	N
Tributyltin compounds	500-52000	3.1-4.1	O	O	P
Trichlorobenzenes	120-3200	4.0-4.5	O	O	O
Trichloromethane	1,4-13	2.0	P	N	N
Trifluralin	2360-5674	5.3	N	P	O
DDT (including DDE, DDD)		6.0-6.9	N	P	P
Aldrin		6.0	N	P	P
Endrin		5.6	N	P	P
Isodrin		6.7	N	P	P
Dieldrin		6.2	N	P	P
Tetrachloroethylene		3.4	O	O	N
Tetrachloromethane		2.8	P	N	N
Trichloroethylene		2.4	P	N	N

^a Including Bis(pentabromophenyl)ether, octabromo derivate and pentabromo derivate

^b HCH (all isomers) - BCF (lindane)

^c methylmercury

^d Nonyl- and Octylphenols do not follow the classical K_{ow} partition, because they can establish hydrogen bonds by the phenolic hydroxyl.

^e Including Benzo(a)pyrene, Benzo(b)fluoranthene, Benzo(g,h,i)perylene, Benzo(k)fluoranthene, Indeno(1,2,3-cd)-pyrene. For these compounds the metabolisation in higher trophic levels should be taken into account.

Mest følsomme kvalitetselement

Kategori	Påvirkningstype	Mest følsomme kvalitetselement
Elv	Eutrofiering	Næringsstofftilstand
		Begroingsalger
	Organisk belastning	Bunndyr
	Forsuring	Kjemiske forsuringsparametre
		Bunndyr
	Vannføringsendring	Fisk
		Vannvegetasjon

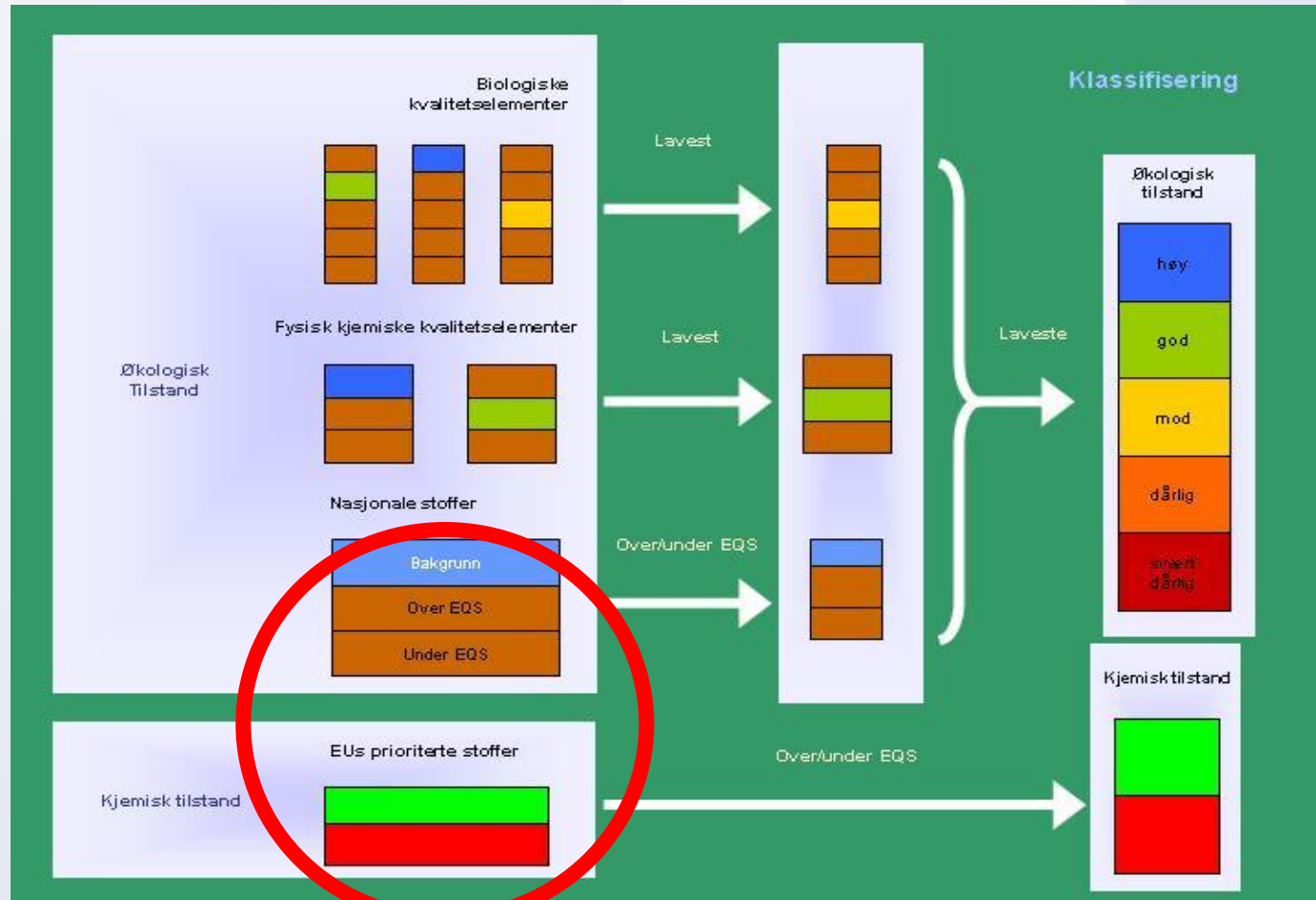
Mest følsomme kvalitetselement

Kategori	Påvirkningstype	Mest følsomme kvalitetselement
Innsjø	Eutrofiering	Næringsstofftilstand (tot P, N) Planteplankton
	Forsuring	Forsuringstilstand (pH, ANC) (Dyreplankton) Fisk
	Vannstandsendring	Vannvegetasjon Fisk
	Morfologiske endringer	Vannvegetasjon/Bunndyr

Tiltaksorientert overvåking

- **Tiltaksorientert overvåking er ingen ny type overvåking**
- **Vannregionmyndigheten ansvarlig for at det blir laget overvåkingsplaner, i praksis FM som fyller den med faglig innhold**
i samarbeid med myndigheten som kan gi pålegg etter sektorlovverk
- **Finansiering: ”påvirker betaler” eksempel overvåking i Mjøsa**
- **Hva hvis tiltakshaver er død, eller ikke kan pekes på ?**
- **Ikke fast nettverk, standard metodikk**
- **Varighet etter behov - til miljømålene er nådd**

Økologisk og kjemisk tilstand

Miljømål:

-Oppnå god tilstand i vannforekomster innen 2015/2021 (under miljøkvalitetsstandarder EQSer)

KLIMA- OG
FORURENSNINGS-
DIREKTORATET

Spørsmål

- **Biologiske kvalitetselementer (samfunnsstruktur) og miljøgifter i vann/sediement/biota**
- **Mest følsomt kvalitetselement**
- **Organisering – FM – koordinering og bestillerkompetanse**
- **Finansiering – spleiselag/nøkkel**

Takk for oppmerksomheten!

